

DAVE MCKEAN

Dave McKean nousi suuren sarjakuvayleisön tietoon viimeistään vuonna 1990, kuvitettuaan Arkham Asylumin, vahvasti tyylitellyn Batman-albumin. Juhlakalu McKean aloitti kuitenkin pian oman solo-sarjansa Cagesin, josta muodostui monessa suhteessa Arkham Asylumin antiteesi.

Englantilainen Dave McKean, 29, opiskeli 80-luvun alussa neljä vuotta designia, kuvitusta ja elokuvaa Berkshuren taide- ja design-collegessa. Opiskelu samalla tavalla summautuneiden ihmisten keskellä antoi hänelle lisämotivaatiota ja innostusta omien kykyjen kehittämiseen.

McKean suosittaakin taideopintoja aloitteleville sarjakuva-taiteilijoille. Hänen mukaansa kannattaa imeä mahdollisimman monipuolisia vaikutteita, avartaa maailmankafsonuusta ilman työelämän rasitteita. Sarjakuvista opitut piirrostaidot ja -tyylit ovat McKeanin mielestä äärimmäisen rajoittavia ja itseäänrajoittavia.

"Monet luulevat, että taidekouluun mennään vain piirtämistä oppimaan, vaikka tärkeimmät siellä opittavat asiat ovat ihmisen keskeisimpiä eloonjäämistaitoja; kuinka tarkkailla ympäristöä, kuinka raskaista ongelmia, kuinka tuntee empatiaa ihmisiä kohtaan. Se on tärkeää."

"Ruukkukasvien piirtäminen on myös tärkeää, mutta vasta toissijaista. Kuka tahansa voi istua kotona piirtämässä ruukkukasveja, on aivan eri asia olla kokeneiden opettajien ja entisten kouluhokkiensa parhaiden piirtäjien ympäröimänä" McKean kertoo.

"How to Draw Comics the Marvel Way -tyyliset kirjat ovat hirvittävän tuhoisia. Vaikka niistä saisi joitain mielenkiintoisia neuvoja tai oikopolkua, on parempi opetella asiat perusteellisenä, koska niin saa enemmän kokemusta ja tietoa."

Valmistumisensa jälkeen McKean jäi Berkshireen vielä puoleksitoista vuodeksi opettamaan elokuvan tekoa.

Sarjakuvadebyyttinsä McKean teki kuvitessaan Neil Gaimanin kasapäin alan palkintoja voittaneen Violent Casesin, novellin jossa kertoja muistelee lapsuudentapaamistaan miehen kanssa, joka väittää olleensa Al Caponen osteopaatti.

Nuoren taiteilijan viehtymys sekatekniikkaan ja kollaasityöskentelyyn on tässä teoksessa jo selvästi havaittavissa, mutta myöhempien töiden kypsä väriskaala loistaa vielä poissaolollaan. (Jopa siinä määrin, että Violent Casesin ensimmäinen painos Escape-kustantamolta oli mus-

tavalkoinen; nyttämmin Turidra on julkaissut albumin nelivärisenä.) McKeanin Sienkiewicz-lainat ovat ilmeisiä, mutta hänen lahjakauttaan todistaa se, että Violent Cases muistuttaa Sienkiewiczin töistä eniten Big Numbersia, joka ilmestyi viisi vuotta myöhemmin.

McKean jatkoi yhteistyötään Gaimanin kanssa Black Orchid-albumissa. Tästä DC:n julkaisemasta kolmiosaisesta sarjasta heidän oli tarkoitus tehdä vartuneen maun supersankarisarjakuva ilman lajityypin kliseitä, machopullistelua ja väkivaltaista loppuhuipennusta. Neil Gaimanin mukaan kumpikaan heistä ei ollut erityisen tyytyväinen lopputulokseen muutamaa sivua lukuunottamatta ja neuvottomina he nilteivät kakkososan Violent Casesiin, koska se oli sujunut niin hyvin.

McKeanin kuvitus Black Orchidissa on Violent Casesia sliipatumppaa ja paljon värikkäämpää. Sivujen layout on aikaisempaa hillitympää.

Black Orchidin myötä McKean sijoittui sarjakuvakartalla siihen englantilaisten joukkoon, joka valloitti yhdysvaltojen aikuisille suunnatut

Cages No 5

Violent Cases

kerrontatapoja. Euroopassa aihevalinnat taas ovat täysin vapaita, mutta kerrontatavat ovat yleensä olleet perinteisempiä.

McKean toivoo, että kulttuurisesti Euroopan ja Amerikan välimaastoon sijoittuvat englantilaiset poimisivat kumustakin sarjakuvakentästä parhaimmat puolet.

Black Orchidin jälkeen Grant Morrison ehdotti McKeanille yhteistyötä suunnittelemansa Batman-projektin parissa. Tarina oli alunperin melko perinteinen lepakko-seikkailu, mutta McKeanin suostuttua kuvittamaan teoksen parivaljakko muunteli tarinaa uudelleen ja uudelleen symboliikkaa pursuavaksi, kieroiksi iltasaduksi nimeltä Arkham Asylum.

Temaattisesti se on kuitenkin melko heikko ja tyhjänpäiväinen. ("Onko Batman yhtä hullu kuin Arkhamin vankimielisairaalan potilaat?")

Tämä köyhyys vain korostuu barokkimaisen kuvaryöpyyn rinnalla. McKeanin kuvat ovat raskaita ja tummasävyisiä sekatekniikan ja kollaasin hui-pentumia. Sivut ovat täynnä silkkää, lankoja, kirurgin veitsiä ja jopa veistoluokasta tuttuja elektronikanippeleitä.

McKean itse kertoo: "Jälkeenpäin kysyin miksi. Miksi nähdä kaikki se väiä? Sehän oli täysin naurettavaa. Tajusin yhtäkkiä, että olimme yrittäneet tehdä hyvän sarjakuvan pikemminkin aiheesta huolimatta, kuin sen takia... Eihän kukaan voi mitenkään hyötyä tiedosta että Batman on psykopaatti."

"Kaiken sen jälkeen olin myös alkanut ajatella, että nämä nelivärisarjakuvat, joissa on todella ylimaalattuja, ylenpalttisia kuvia joka ruudussa eivät ollenkaan toimi. Sellainen estää kerronnan etenemisen. Se tekee kaiken väärin. Kun olin tajunnut sen minun oli vaikea enää innostua koko asiasta."

"Nyt nuoret piirtäjänalut tulevat sarjakuvafestivaaleilla ojentamaan maalissa uitettuja työnäytteitä. Guassiroiskeiden ja kellonosien keskeltä löytyvä piirros on kuitenkin "yhdeksän kertaa kymmenestä kehuo tai miltei olematon".

"Olen tullut hyvin tietoiseksi siitä, että asiat, joita pidin Arkham Asylumin vahvoina ominaisuuksina - kaiken symbolisoiminen ja jotkin kerronnalliset ideat - jätettiin suurimmaksi osaksi huomiotta. Kaikki huomio kiinnitettiin ylitsevuotavaan kuvitukseen, joka - jos minulta kysytään - oli albumin merkityksellisin osa."

Signal To Noise, tuo Gaimanin ja McKeanin mel-

koisen kokeellinen yhteisprojekti ilmestyi alunperin 80-luvun lopulla jatkosarjana englantilaisessa Face-muotilehdessä ja päättyi vuonna 1992 Victor Gollancz-kustantamon albumiksi. Ennen julkaisua albumiin lisättiin myös uutta materiaalia, jota oli tehty muunmuassa Babble 2.0 Text Sampler-ohjelmalla.

Signal To Noise sai ristiriitaisen vastaanoton osaksi juuri merkityksettömien "hälyjaksojen" vuoksi, jotka eivät selvästikään sisältäneet mitään viestiä lukijalle. Gaiman ja McKean ottivat kantaa nykypäivän jatkuvaan informaatiotulvaan, joka keskittymisen herpaantumisen myötä muuttuu hälyksi, taustakohinaksi. Jokainen yksilö vastaanottaa hälystä omat signaalinsa. Signal To Noise on kirjaimellisesti tekijöidensä oma lisä heitä ympäröivään viestien tulvaan.

Cages oli vihdoin käännekohta McKeanin visuaalisen ilmaisun kehityksessä. Se on kuvitukseltaan armottoman karsittua, rosoista tussipiirrosta, jota pehmentää vain harmaansininen lisäväri. Tämä 10-osaiseksi suunniteltu Tundra-kustantamon julkaisema sarja on myös ensimmäinen Dave McKeanin itse kirjoittama.

Cagesin syntyprosessista McKean kertoo seuraavaa: "Tätä ennen olen työskennellyt ainoastaan käsikirjoittajien kanssa ja kaiken muun ohessa se on opettanut minulle paljon kirjoittamisen mekaniikasta. Se on myös merkinnyt sitä, että olen työskennellyt muiden ihmisten luomissa maailmoissa. Olipa kyseessä kuinka tiivis yhteistyö tahansa, se on silti jonkun muun aluetta."

"Olin tullut siihen pisteeseen kaikessa työssäni - musiikissa, kuvituksissa, valokuvauksessa ja muussa - että halusin yrittää kuvata omaa maailmaani. Sitä olen aina toivonut sarjakuvien olevan minulle: ympäristö, jonka voisni muovata itselleni mieluisaksi."

Eri ihmiskohtalot, jotka muodostavat Cagesin kokonaisuuden, syntyivät alunperin lyhyinä tarinoina vuosien varrella. Kun McKean tajusi niillä kaikilla olevan temaattisia yhtäläisyyksiä, halusi hän nivoa ne yhdeksi kokonaisuudeksi, yhdeksi maailmaksi.

Sarjan kirjoittaminen on McKeanin mukaan ollut tuskallista ja aikaavievää, ikäänkuin jatkuvaa nuorallakävelyä. Toisaalta on varottava, ettei kirjoja liian itsestään selvästi ja alleviivaavasti, toisaalta teksti ei saa olla liian sisäänpäinlämpävää, ulkopuoliselle mahdotonta luettavaa. McKean haluaa kuitenkin kertoa sellaisen tarinan, joka ei anna lukijalle liikaa valmiita vastauksia, vaan pikemminkin johdattaa kysymysten äärelle. Tarinassa on oltava kerronnallista jännitettä.

"Laitoin taiteilijahahmon tarinaan omat kysymykseni siitä, pystyisinkö ikinä tekemään mitään merkityksellistä. Yritin kiteyttää luovan työn

Cages No 2a

tuomat toiveet ja masennuksen yhteen mielen tekemässä yhtä tautia."

Kuten on jo sanottu, kuvitukseltaan Cages poikkeaa McKeanin aikaisemmista projekteista, ja hänellä riittääkin vahvoja mielipiteitä piirtämisen tiimoilta.

"Visuaaliselta kannalta tämä tietty tyyli, joka genre-sarjoissa on vuosien kuluessa kehittynyt, on kovin rajoittunut. Minä en löydä siitä kaikkia hyvältä piirrokselta edellyttämiä ominaisuuksia. Kun puhun sarjakuva-alan ihmisten kanssa niinkin perustavanlaatuisesta käsitteestä kuin "hyvä piirros", tajuan meidän puhuvan täysin eri asioista."

"Sliipatulla viivalla ei ole mitään tekemistä hyvän piirroksen kanssa, jos minulta kysytään. Sitä olen aina pitänyt itsestään selvänä. Etsin piirroksista aina tietynlaista taistelua, että piirtäjä tarkastelee jotain, että hänellä on jotain mielessään ja hän taistelee saadakseen sen absoluuttisen... raa'an olemuksen paperille. Etsin raakoja viivoja, tuoreina, en sliipattuina ja vuosien mittaan kaavoittuneina."

Dave McKean ei suinkaan ole lopettanut yhteistyötään aisaparinsa Neil Gaimanin kanssa, vaan he ovat jo valmistelemaan uutta albumia Victor Gollancz-kustantamolle. Sen nimeksi tulee Mr. Punch, ja sen nimihenkilö on lasten tv-ohjelman nukketahti, joka aloittaa hurjan amokjuoksen aikuisten maailmaan. Tämän eepoksen McKean aikoo taas vaihteeksi toteuttaa maalauksella.

Yhdessä Gaimanin kanssa McKean on tehnyt edellämäinnittujen töiden lisäksi ainakin Hellblazerin numeron 27, osan albumista Outrageous Tales From The Old Testament ja Clive Barkerin Hellraiser-antologiassa julkaistun tarinan nimeltä Wordsworth, jonka nimihenkilö saa tehtäväkseen ratkaista helvetin portit aukaisevan sanaristikon.

Wordsworthin loppuosassa McKean on ottanut umpimähkään rajattuja, hieman toisistaan eroavasti valotettuja valokuvia maalauksistaan, joista on taas koonnut alkuperäiset maalaukset uudestaan, lomittaen vielä mukaan valokuvia ties mistä ruumiinosista.

Toinen mielenkiintoinen tekniikkakokeilu löytyy Piranha Pressin Phobias-antologiasta, Grant Morrisonin kirjoittamasta tarinasta A Glass Of Water: McKean on ottanut valokuvia ikkunan äärellä istuvasta keski-ikäisestä naisesta, joka tarinan mukaan on juuri niellyt tappavan lääkeannoksen jouduttuaan ammattihurmurin huijaamaksi. Valokuvia on jälkikäsitelty vahvasti, mutta kuvakulma pysyy reilusti toistakymmentä sivua kestävä tarinan alusta loppuun miltei samana.

McKean on kuvittanut numeron 27 lisäksi Hellblazerin numeron 40, joka on Jamie Delanon käsikirjoittama. Molemmissa numeroissa McKean on käyttänyt melko perinteistä tussipiirrosta viivavarjostuksineen ja värittänyt kuvat tietokoneella.

McKean on tehnyt myös karnet Gaimanin Sandman-lehteen, jota tähän mennessä on ilmestynyt jo yli 50 numeroa. "Juttelen Neilin kanssa miltei joka päivä. Meillä on kolme tai neljä tarinaa tekeillä, joten se on välttämätöntä ajan tasalla pysymiseksi. Heti kun Neillillä on joitain ideoita Sandmanin tulevista numeroista, voin aloittaa kansien suunnittelun."

"Minulla on ollut tapana puristaa Neilistä mahdollisimman paljon informaatiota tulevista numeroista ja tehdä ne sitten yhdessä nipussa. Se on helpompaa, sillä pyrin tekemään pitkiin tarinoin tunneellisia kokonaisuuksia."

Sarjakuvien ulkopuolella McKean on tehnyt designöitä elokuvaan Ecotopia, lavasteita Unauthorized Sex Group -teatteriryhmälle, levykansia ainakin Paradise Lostille ja My Dying Bridelle, sekä joitakin kirjojen päällyksiä.

McKeanin tulevaisuuden projekteja on Mr. Punchin ja Cagesin lisäksi kokoelma lyhyitä sarjakuvia "puhtaimmillaan", nimeltään Pictures That Tick. Näillä töillään McKean pyrkii osaltaan kehittämään sarjakuvan avant garde, jota ilman se ei hänen mielestään voi olla varteen otettava taiteen laji. Hänen tulevaisuudensuunnitelmiansa kuuluu myös oman äänilevyn teko, sekä lyhytelokuva.

Joel Melasniemi

Dave McKean: Cages 1-6

Cages on Dave McKeanin ensimmäinen oma käsikirjoitus mutta siitä huolimatta kerronnan ja dialogiltaan uskomattoman varmaa ja inspiroitunutta työtä. Ensimmäisen numeron aloittavat luomiskertomukset vakuuttavat tekijänsä taidoista kertoa tarinoita ilman kuviakin; tarinat ovat syvää ja raukeita, mutta myös koomisia. Erityisesti naurattavat kissan ja jumalan väliset rupattelutuokiot.

Maailmanluomismyytien jälkeen McKean siirtyy esittelemään henkilöitä ja miljöötä. Kaikki tarinan tapahtumat sijoittuvat uusbarokkiseen kerrostaloon tai sen välittömään läheisyyteen, missä myös miltei kaikki henkilöt asuvat. Heidän vuoroin cristäytynyt, vuoroin tunkeilevakin käyttäytymisensä muodostaa hienoja jännittäviä, mutta McKean ei suinkaan rakeru Cagesia sosiodraaman varaan.

Keskeisimpinä teemoina ovat uskomukset, tarinan hahmojen omat pienoismaailmat ja -uskonnot. Vanha rouva Edie ei poistu asunnostaan, vaan elää sarkastisen ja ilkeän papukaijansa kanssa vuokraemännän ruuilla. Hän odottaa miestänsä palaavaksi töistä ja kieltäytyy uskonnosta, että mies on jättänyt hänet jo yli viisi vuotta sitten.

Musta Jazzpianisti Angel taas höpisee klubikeikalla omaa allegorista maailmansyntytarinaansa.

Varsinainen päähenkilö, nuori taiteilijankloppi Leo Sabarsky on juuri muuttanut taloon. Hän yrittää aloittaa uutta maalausta, mutta pelkää turnella täydellisen valkoisen kankaan.

Mielenkiintoisin hahmoista lienee kuitenkin kirjailija Jonathan Rush, joka elää eristäytynyttä painajaista vaimonsa kanssa. Vielä selittämättömästä syystä heitä vainoavat hämäräperäiset mustatakkiset miehet, jotka takavarikoivat heiltä kai-

ken, mihin Jonathan on kiintynyt.

Jonathan ja hänen vaimonsa eivät uskalla puhua siitä, niiksi vaimoa ei ole vielä viety, vaikka asunto muuten alkaa olla jo tyhjillään. Jonathanin puhuessa varhaisteoksestaan Leolle on vaikea olla ajattelematta, että itse McKean se siinä puhuu lukijalle halveksuvaan sävyyn Arkham Asylumista.

Ainoa kliseisyttä lähentelevä hahmo on rastatukkainen Angel, joka kuutamolla shakuhachia soitellessaan ja kissalle jutellessaan vaikuttaa liiankin sympaattiselta. Onneksi klubin jäyhä baarimikko tulee hätiin ja ilmoittaa Angelin olevan paitsi taiteilijanageri, niin myöskin "ylimielen paskainen".

Cagesissa tulee jatkuvasti esille taiteenteon vaikeus ja niinpä sen sivuilta löytyykin koko joukko erilaisia taiteilijatyyppejä. Maalari Leon, kirjailija Jonathanin ja piano-shakuhachi-elämäntaiteilija Angelin lisäksi löytyy vielä kolme mustaa jazzmiestä, jotka Katakumbe-klubin syövereissä väittelevät kiivaasti uuden ja vanhan jazzin paremmuudesta.

Filiksien ja teknisen taituruiden välistä kuilua kuvaa myös Angelin ikioma maailmansynty-tarina, jossa ensimmäiset ihmiset ovat Aatamin ja Eevan sijasta kaksi kiihkeää torvensoittajaa. Toinen soittaa teknisesti ja puhtaasti, mutta ilman svengiiä, toinen taas oppii nopeasti ilmaisemaan itsensä musiikkinsa avulla,

mutta laiskistuu pian toistamaan samoja kurvioita.

Aluksi eri teille lähteneet muusikot löytävät Angelin esi-tyksen lopussa toisensa taustabändin saavuttaessa huiman crescendon. Dave McKean on itse kuulemuna arvostettukin saksofonisti, mikä luo kaikelle tälle filosofoimille kumman varkaan pohjan.

Katkeroituneelle Jonathan Rushille McKean näyttää varanneen paljon omia mielipiteitään ja tunteitaan. Rush suhtautuu vähätellen esikoisteokseensa Rhetorical conversations for inanimate objects and improbable people:

"Olin nuori ja tyhmä. Luulin tietäväni kaiken... Se oli teeskenteleväistä höpertelyä. Jos siinä ikinä mitään huomionarvoista olikaan, sen vesitti keinoitekoisen tyyllinen koristelu."

Rush sanoo myös painavan sanansa kirjallisuuden nykytilasta, haukkuen hänelle lähetetyt arvostelukappaleet pilatuiksi, kärsiviksi väkivallan uhreiksi. Niin kaunis esine kuin kirja ansaitsee arvoisensa sisällön. Toivottomimmat tekeleet hän polttaa lopettaakseen niiden kärsimykset.

Nuori poninhäntäinen Leo painiskelee luomistuskäsiensä kanssa. Edes luonostelu ei suju, saati sitten kokonainen maalaus. Onko hänen piirroksensa täydellisen, virheettömän ja viti-alkoisen paperin arvoinen?

McKeanin kerronta on kekseliästä; sama teema toistuu Le-

on tuijottaessa tyhjää kangasta maalaustelneessä, hänen kertoessaan ongelmuistaan Rushille, Rushin arvostelukappalanalogiassa ja lopulta "kamera-ajossa" Rushin esikoisteoksen sivuille, runoon nimeltä "drawing a blank", jossa tyhjä paperi uhmakkaasti haastaa Michelangelon sotkemaan kaunista valkeaa pintaansa.

Alun luomismyyteistä lähtien tarinalla on vahva mystinen pohjavire. Tarina alkaa puhkykynsä menettäneen kissan laskeutumisella talon katolta katu-tasoon. Leo Sabarskyn huoneistoon on ikkuna, jonka eri ruuduista näkyy menneisyyteen ja tulevaisuuteen. Kissa tarkkailee näistä eriskummallisista ruuduista avautuvaa näkyä valppaana, kuin ymmärtäen kaiken.

Myöhemmin, kadotettuaan avaimensa katutappeluissa salaperäisiä mustatakkeja vastaan ja noustuaan paloportaille katsomaan, josko ikkunasta pääsisi sisään, Leo näkee ikkunaruu- duista samat näyt, ymmärtämättä mitään.

Talon liepeillä pyöri myös pulu, joka osaa sanoa ratatouille. Hei, nämä eläimethän ovat fiksumpia kuin mitä näyttävät! Lisää mystiikkaa: ensimmäisessä jaksossa taloa verhorneet rakennustelineet muuttuvat yöllä luurankomaisiksi jättiläisotuksiksi, joista toinen repii sysi- mustaan taivaanakanteen viillon, josta valo ja uusi päivä tulvi sisään.

Piirrosjälki on kauttaaltaan nerokasta. McKean on riisunut kuvistaan kaikki turhat krume- luurit ja jäljelle ovat jääneet mustavalkoiset tussipiirroksot, kuvan luuranko, harmaansinise- llä lisävärillä höystettynä. On- nistunut ratkaisu antaa paljon suuremmat mahdollisuudet kas- vojen ja kehon ilmeikkyydelle, kuin McKeanin aikaisempien töiden tyylikeinot. Harkittu valo- lukuvien käyttö surrealistisissa jaksossa on onnistunut. Cagesin kannet ovat vertaansa vailla.

Joel Melasniemi